

2. Кагальняк Г. І. Педагогічні умови активізації професійно важливих якостей учителів / Г. І. Кагальняк, О. О. Яцишин // Психологія. – К., 1991. – Вип. 36. – С.82-90.
3. Нариманидзе Н. И. Особенности педагогической культуры современного учителя / Н. И. Нариманидзе // Среднее профессиональное образование. – 2007. – № 6. – С.56-58.
4. Щербань П. Сутність педагогічної культури / П. Щербань // Вища освіта України. – 2004. – № 3. – С.67-71.

А. К. Зичков,
старший викладач,

Криворізький державний педагогічний університет

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті підіймається питання професійної підготовки майбутнього вчителя, розвиток його творчого потенціалу засобами впровадження педагогічних технологій.

В настоящей статье поднимается вопрос профессиональной подготовки будущего учителя, развитие его творческого потенциала средствами внедрения педагогических технологий.

The question of professional preparation of future teacher, development of his creative potential by facilities of introduction of pedagogical technologies rises in the real article.

Постановка проблеми. Реформування вищої освіти виступає передумовою інтеграційних процесів входження України у європейський освітньо-науковий простір.

Необхідність реформування системи освіти викликана не тільки національними, але й світовими соціально-економічними процесами. Зокрема, на нашу думку, велику роль у процесі формування професійних якостей майбутніх вчителів відіграє ґрунтовне вивчення творчої та інтелектуальної обдарованості. Проте, конкретних технологій організації розвитку творчого спрямування в умовах ринкової економіки не вистачає.

З метою підвищення якості підготовки майбутніх фахівців потрібно забезпечити вдосконалення навчально-виховного процесу на основі впровадження гуманістичного, особистісно-орієнтованого, компетентнісного підходів як основи реалізації вимог державних стандартів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз науково-педагогічної літератури виявив те, що значна увага науковців і практиків зосереджена на пошуку найбільш сприятливих умов та механізмів підвищення якості вищої освіти, зокрема через розвиток творчо обдарованої студентської молоді засобами нових педагогічних технологій. Разом з тим, співвідношення традиційного та інноваційного у змісті, формах, методах навчання студентів ще й досі залишається «мозаїчним полем» для визначення ефективності процесів реальної перебудови вищої професійної освіти.

Високий рівень розвитку конвергентного мислення, який визначається за тестами інтелекту, може поєднуватися з низьким рівнем дивергентного мислення. У цьому випадку студент, майбутній вчитель, може бути успішним у навчанні, але безпорадний в самостійній діяльності, в творчості.

Найчастіше, на відміну від цього, високий рівень креативності неможливий без високого рівня розвитку інтелектуальних здібностей (здібностей до конвергентного, логічного мислення) творчо обдарованої студентської молоді.

Як засвідчує практика таке явище має і віковий аспект. Розкриваючи вплив ролі інтелекту на здібність до творчості, Л. С. Виготський наголошує на тому, що прояви фантазії у дитини більш яскраві і несподівані, ніж у дорослого, за рахунок того, що вона більше довіряє продуктам своєї уяви і менше їх контролює. На ранніх вікових етапах високий рівень креативності може поєднуватися з низьким рівнем розвитку інтелекту. І без інтенсивної роботи з розвитку останнього здібність до творчості надалі швидко знижується [2, с.84].

Питання обдарованості висвітлюються в публікаціях Н. С. Лейтеса, який запропонував розрізняти три категорії здібностей дітей за такими ознаками:

- ранній вияв інтелекту;
- яскравий вияв здібностей до окремих видів діяльності й предметів;
- потенціальні ознаки обдарованості [3, с.27].

Серед наукових робіт останнього часу, що мають відношення до даної проблеми, можна виділити роботи В. П. Беспалько, М. В. Кларіна, Я. Л. Коломинського, Г. К. Селевко, Н. Е. Щуркової та ін., які пов'язують рішення проблеми професійного розвитку з технологічною організацією навчання.

Метою статті є визначити поняття «педагогічні технології» в контексті підготовки майбутніх вчителів та розкрити складові розвитку їх творчого потенціалу як компонента професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя виступає основним завданням діяльності вищих педагогічних закладів і найпривабливішим стає психологічно орієнтований підхід до оцінки ефективності вищої освіти.

В той же час ринкова економіка змушує нас по-новому поглянути на задачі й принципи організації освіти. Системи освіти необхідний свій фахівець, що поєднує в собі ученого, психолога, викладача, що володіє сучасними освітніми технологіями та комунікативними програмами.

Виходячи з аналізу психолого-педагогічної літератури та вищезазначених положень, можна висунути ряд напрямів модернізації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах.

По-перше, поєднання теорії і практики за рахунок максимальної уваги до розробки і використанню психолого-педагогічних інноваційних тех-

нологій, суб'єктів освітнього процесу, що реально враховують індивідуально-типологічні, інтелектуальні, креативні особливості на всіх етапах професійного навчання й становлення особистості студента.

По-друге, необхідна система безперервного психолого-педагогічного супроводу професійного становлення творчо обдарованої особистості від першого дня входу в професію до виходу з університету.

По-третє, ефективні освітні технології повинні відповідати принципу максимального розвитку творчої обдарованості особистості.

Таким чином, на сьогодні завданням вищої школи України є постійний пошук якісно нових форм у процесі фахової підготовки студентів.

Будь-яка діяльність, у тому числі і педагогічна, може бути організована технологічно або ґрунтуватися на інтуїції, педагогічному почутті міри й такту. Педагогічну технологію можна розглядати в широкому і вузькому значеннях цього слова. У широкому – це система послідовного застосування педагогічної діяльності й спілкування, спрямованих на досягнення поставленої мети у всій системі. У вузькому – це прояв індивідуальної майстерності педагога в реалізації ним оптимальних засобів, форм і методів дії на розвиток творчої особистості в конкретній ситуації.

У педагогіці на сучасному етапі існує багато визначень «педагогічна технологія». Ці поняття трактуються залежно від того, як автор уявляє саму структуру і складові навчального процесу. Перш ніж розкривати поняття «педагогічна технологія», розглянемо термін «технологія». Саме це слово «технологія», як і багато інших, грецького походження і за визначенням, що дається у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» означає: «1) сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого-небудь; 2) сукупність способів обробки та переробки матеріалів, виготовлення виробів, проведення різних виробничих операцій тощо» [1, с.889].

Такі дослідники, як О. С. Падалка, А. С. Нісімчук, І. О. Смолук, О. Т. Шпак класифікують педагогічну технологію як «науку про розвиток, освіту, навчання і виховання особистості школяра на основі позитивних загальнолюдських якостей та досягнень педагогічної думки...» [4, с.118].

Н. Є. Щуркова, розглядаючи поняття «педагогічна технологія», надає перевагу науково-педагогічному обґрунтуванню педагогічного впливу: «Педагогічна технологія – це науково-педагогічне обґрунтування характеру педагогічного впливу на дитину в процесі взаємодії з нею; науково-педагогічне обґрунтування системи професійних умінь педагога, що дозволяють здійснити тонкий дотик до особистості дитини» [6, с.128].

На думку відомого педагога Г. К. Селевко, педагогічна технологія «функціонує і в значенні науки, яка досліджує найбільш раціональні шляхи навчання, і в значенні системи засобів, принципів і регуляторів, що використовуються в навчанні, і в значенні реального процесу навчання» [5, с.61].

Відтворення та розвиток інтелектуального, духовного потенціалу нашого народу, вихід вітчизняної науки, техніки й культури на світовий рівень можливі за умови пошуку, розвитку, навчання й виховання обдарованої особистості.

Творчо обдарована людина – це особистість, яка має яскраво виражену спрямованість на здобуття наукових знань, генерування нових ідей при розв’язанні навчально-творчих і дослідницьких завдань, володіє значним обсягом інформації, має критичне мислення, відчуття нового, високу допитливість, особистісну установку на сприйняття оригінального, незвичайного, вміє встановлювати причинно-наслідкові зв’язки, робити висновки, аналізувати інформацію, будувати гіпотези, наполеглива в досягненні мети, має інтуїцію, здатна до передбачення, фантазування та відкритого спілкування.

Творчий (креативний) потенціал включає в себе такі особистісні якості:

- цілеспрямованість у виборі професійних видів діяльності;
- інтенсивність розумової праці;
- ініціативність;
- неординарність підходів до вирішення професійних задач.

Професійна підготовка майбутнього вчителя потребує впровадження конкретно-методичних технологій. Формування професійних знань, умінь та навичок унеможливується без вироблення специфічних якостей, якими повинен володіти вчитель, що працює з обдарованими дітьми.

Нижче ми розкриємо ці якості, використовуючи технологію «зірки» (особистості). Основною ідеєю цієї технології є концентрація уваги педагога на цілісній особистості людини, турбота про розвиток не тільки її інтелекту, громадянського почуття відповідальності, але й духовної особистості з емоційними, естетичними, творчими задатками і можливостями розвитку.

Педагог повинен бути особистістю, уміти піднести:

- себе, свій імідж;
- свої цінності, смаки;
- цінності духовної культури;
- процес і результати своєї праці, свою педагогічну систему;
- професійну майстерність, творчу індивідуальність;
- інформацію з проблеми або процес пошуку її вирішення;
- свою позицію, точку зору;
- способи діяльності, взаємодії, спілкування;
- навчальну, наукову, художню, популярну літературу тощо.

Технологією «зірки» в навчальному процесі можна оволодіти при підготовці до іспитів і заліків, практичних і семінарських занять, доповідей і рефератів, до захисту курсових і дипломних робіт. Таким чином, презентувати можна свою відповідь, позицію, інформацію з проблеми, хід і результати творчої діяльності тощо.

На наш погляд, заслуговує уваги ще одна цікава технологія розвитку обдарованої молоді – технологія вільного мікрофону або «Свобода слова».

Для того, щоб творчо обдарована молодь розвивалася, необхідно стимулювати її прагнення висловити той обсяг інформації, яким ця особистість володіє. Деякі студенти соромляться давати відповіді або висловлювати свої думки з того або іншого питання. А, запроваджуючи систему номінацій, ми даємо можливість кожному студенту, у тому числі й обдарованій особистості, вільно, відкрито формулювати й озвучувати свої думки, і все, що відбувається на занятті, але не поза ним.

Раціональність дій із створення умов для вільного спілкування, розвитку творчої обдарованості задається і структурується через запровадження номінацій:

- за краще уточнююче питання;
- за доповнення;
- за оцінні думки;
- за оригінальність, нестандартність;
- за новизну інформації;
- за глибину розгляду проблеми;
- за творчий внесок в духовне життя групи на занятті тощо.

Комплімент, питання, поставлені один одному, вільний обмін враженнями; «роздуми вголос» виступають формами виразу оцінних думок.

Ці технології досить вільно вписуються в традиційну систему навчання, але за умови, що викладач змінить сам підхід до процесу навчання, ставлення до студента, усвідомить, що в педагогічному процесі студент є центральною фігурою, а не він. Крім того, діяльність пізнання є головною, а не викладання; самостійне здобуття і, особливо, застосування одержаних знань стають пріоритетними, а не засвоєння і відтворення готових знань; спільні роздуми, дискусії, дослідження, а не запам'ятовування і відтворення знань мають значення для розвитку творчо обдарованої молоді.

Найважливішою умовою ефективності застосування педагогічних технологій є знання психолого-педагогічних особливостей навчального процесу. А саме:

- педагогічний процес повинен організовуватися на діагностичній і прогностичній основі;
- необхідні також організація різноманітних видів діяльності, здатність задовольнити і збагатити потреби студентської молоді, в першу чергу, потреби в бажаному спілкуванні, творчому розвитку, переживанні успіху;
- взаємозв'язок і єдність навчання і виховання як основа процесу формування творчо обдарованої особистості (знання формують погляди, переконання, відчуття, риси особистості, потреби, звички поведінки; останні роблять вплив на мотивацію навчання, допитливість, творчість, розширення сфери пізнання);

– створення банку даних творчо обдарованої особистості (наявність такої інформації є передумовою диференційованого й індивідуального підходу в навчанні);

– створення умов для особистого зростання творчо обдарованої особистості;

– стимулювання особистого і професійного зростання викладачів.

Отже, на сьогодні завданням вищої школи України є постійний пошук якісно нових форм ефективності застосування педагогічних технологій для формування професійних знань, умінь та навичок, якими повинен володіти майбутній вчитель.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, визначаючи міру спрямованості особистості на навчальну діяльність, готовність до самостійності, досягнення успіху, ми можемо стверджувати, що професійна підготовка майбутнього вчителя потребує впровадження педагогічних технологій розвитку творчо обдарованої студентської молоді.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [укладач і гол. ред. В. Т. Бусел]. – Ірпінь: ВТФ Перун, 2003. – 1440 с.
2. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. Психологический очерк: [кн. для учителя] / Л. С. Выготский. – М.: Просвещение, 1991. – С. 84.
3. Лейтес Н. С. Возрастная одаренность и индивидуальные различия / Н. С. Лейтес. – Москва – Воронеж, 1997. – С.27.
4. Педагогічні технології: [навч. пос. для вузів] / Падалка О. С., Нісімчук А. С., Смолюк І. О., Шпак О. Т. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1995. – 253с.
5. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: [учеб. пос. для пед. вузов и ин-тов повышения квалификации] / Г. К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 256с. – (Профессиональная педагогическая библиотека).
6. Щуркова Н. Е. Практикум по педагогической технологии / Н. Е. Щуркова. – М., 1998. – 249с. – (Педагогическое общество России).

*Н. А. Вороний,
викладач,*

Херсонський державний університет

ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розкривається питання використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів початкової школи.

В статтє раскрывается вопрос использования информационно-коммуникационных технологий в процессе формирования самообразовательной компетентности будущих учителей начальной школы.